

(НИН, 11.12.2008)

Домаћи сценаристи и драматурзи, добри ђаци угледних професора, Филипа Давида, Небојше Пајкића и Ненада Прокића, имају јако тежак задатак – како да напишу нешто боље и занимљивије од хашке трагикомедије коју три пута недељно можемо гледати на другом програму РТС-а. Сценарио за најбољи шоу на телевизији пише група талентованих аматера окупљених у удружењу које се званично зове “Тужилаштво Међународног кривичног суда за бившу Југославију”. Истина, изузетан квалитет њиховог текста – то није неки “спонтани” ријалити-шоу, налик “Великом брату”, не пример, већ прескупа, годинама писана и припремана продукција – долази до изражаја захваљујући и до сада неоткривеном дару једног другог аматера у свету забаве, Војислава Шешеља.

Драматуршка вештина тужилаца је још већа ако се има у виду да предложак за њихово неправно ремек-дело представља најсрамније странице наше историје у којој војвода Шешељ, што смо знали много пре фарсичног суђења, није имао занемарљиву улогу. Врхунски домет тужилаштва је, ипак, у чињеници да ту нема иронијске дистанце, ограде која би могла да послужи као смоквин лист. Да би суђење за неке од најтежих злочина које можемо замислити доживели као забаву, није потребно да сте набијени дозом перверзије, шовинистичке мржње, непоштовања према жртвама српских злочина или љубави према лику и делу оптуженог војводе. Можда је најстрашније од свега то што нам трибунал не дозвољава да када говоримо о Хагу говоримо о злочинима.

У изузетно ретком споју Шешељевих особина један је од кључева за разумевање зашто многи други неславни балкански ликови, од генерала Готовине до генерала Младића, беже, или су упорно бежали, од Хага. Да би оптуженик успео да покаже право, первертирано лице Трибунала, неопходно је да буде спреман да годинама у затвору чека на суђење, да лажи и фалсификате тражи тамо где их нико нормалан не би тражио и да себе изложи милости правног система осмишљеног да арбитарно игнорише главне постулате свих постојећих, конзистентних и функционалних правних система на свету. Поврх свега, Хаг је успео да постигне да сама оптужница буде довољна да оптужени, у очима огромног броја својих сународника, буде промовисан у свеца, националну икону и недостижан идеал.

Писање хагиографија није предвиђено као један од задатака Трибунала. Суштина хашког правног неуспеха није у Шешељевим талентима или безобзирности. Није се у хашким судницама нека високоморална међународна правда и узорна процедура сусрела са “злим генијем” и изгубила тешку битку. Трибунал је поразио сам себе. И онда када су хашки “шешељи” и “милошевићи” били лоши и јадни, тужилаштво је успевало да буде још јадније и горе, уносећи при томе увек нове елементе јефтине лажи и неприкладне комике.

На дугачкој листи савезника зла почасно место припада онима који су га преувеличавали и банализовали – и тиме релативизовали и доводили у питање. Бранити и правдати једно овакво суђење, травестију правде и права, значи бити, било свесно или ненамерно, савезник бивших и будућих злочинаца, непријатељ помирења и кажњивости на Балкану и користан члан – ако на тренутак прихватимо да су речи “Хаг” и “право” синоними – право “антихашког лобија”.

Ако постоји било каква корист од Шешељевог суђења, онда је то могућност да научимо колико велики креативни потенцијал настане када се у телима неколико правника сједине неспособност, галактичка ароганција, болесна амбиција и одсуство способности за емпатију према жртвама злочинаца, када се гледа из Хага, вероватно ружном, прљавом и злом Балкану. Тужиоци-алхемичари, који су суђење за ратне злочине претворили у комедију, тврде да “раде независно од Савета безбедности, било које државе или међународне организације”. Али, стиче се утисак да је тужилаштво независно и од морала и од правде и од права и од свега онога што је потребно да би се суочили са злочиначким поглављем балканске историје.

Да би једно суђење, што нам је донедавно био синоним за досаду, постало еталон добре забаве потребна је, поред паратужилаца, и галерија урнебесних ликова. Ту до изражаја посебно долазе креатуре које су најављене као сведоци и експерти, затим арогантни и самоуверени главни судија, од кога можемо очекивати да ускоро пресуди и да је Земља равна плоча, и суткиња која својим, на срећу, ретко израженим интелектуалним способностима помаже да појмимо универзалну природу људске глупости.

Уместо да, како су идејни творци овог процеса планирали, Хаг заувек избаци Шешеља из политичке Србије, тужиоци су омогућили да се херцеговачки ултранационалиста врати на мала врата. Бројни Шешељеви непријатељи могу се утешити чињеницом да је војвода током претходне две деценије доказао да – можда му је то највећи од многих талената – уме да прокоцка највеће шансе и при томе спржи мостове који су му обезбеђивали одступницу. Али, заговорници принудног суочавања и демократског испирања мозга

требало би првенствено да захвале Александру Тијанићу што је урнебесну хашку срамоту “сакрио” у касном, скоро еротском термину на најмање гледаном јавном каналу. Телевизијски Шешељ је поново поделио становнике Србије – овај пут у три групе. У првој су они који уторком, средом и четвртком, негде после десет увече, седну испред телевизора и чекају да им, уместо истине или катарзе, буде сервирана хашка верзија “Монтипајтона” – и то не крију. У другој групи су они који ураде исто, али их је срамота да то јавно признају. У трећој су они који не гледају “суђење” – и не знају шта пропуштају.

Ако сте у стању да гледате Шешеља – а многи нису, још увек није касно да надокнадите пропуштено. Погледате ли, после ноћног снимка суђења, неку од дванаест играних серија које се тренутно емитују на домаћим каналима, можда закључите и да је посао сценаристе данас најтежи у Србији.